Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

Asiantuntijapyyntö 13.10.2023

## Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, HE 53/2023 vp

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle hallituksen esityksen laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 9.10.2023. Esityksen mukaan väylämaksu kannettaisiin edelleen puolitettuna vuosina 2024–2027. Esitys liittyy vuoden 2024 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

**Esityksen valmistelu**

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma esittää väylämaksun puolituksen muuttamista pysyväksi Suomen vientiteollisuuden kilpailukyvystä huolehtimiseksi.

Valtion talousarvioesitykseen liittyvän valmisteluaikataulun vuoksi liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti asiassa kaksi säädöshanketta kesällä 2023. Ensin esitetään väylämaksun puolituksen nykytilaa jatkettavan väliaikaisen lain voimassaolon pidentämisellä nyt käsiteltävän hallituksen esityksen muodossa, mutta varsinaista väylämaksulakia muuttamatta. Seuraavassa vaiheessa erillisenä säädöshankkeena valmistellaan väylämaksulakiin tehtävät pysyvän puolituksen edellyttämät muutokset arviointeineen.

Väylämaksun väliaikaisen puolituksen jatkamista koskeva lakiesitys laadittiin pikaisesti aiempien vastaavien lakiesitysten pohjalta. Lausuntokierroksella elokuussa 2023 kuultiin varustamoja, logistiikka-alan toimijoita, kuljetuspalveluja käyttäviä yrityksiä, etujärjestöjä ja viranomaistahoja. Lausunnoissa ei esitetty esitystä vastustavia kantoja.

**Nykytila**

Kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua, kun alus saapuu suomalaiseen satamaan ulkomailta tai alus siirtyy suomalaisesta satamasta toiseen suomalaiseen satamaan. Väylämaksu on kannettu väliaikaisesti puolitettuna alkaen 1.1.2015. Väylämaksuja alennettiin enemmän hyvien jääluokkien lastialuksille ja vähemmän matkustaja-aluksille, heikon jääluokan aluksille tai jääluokkaa vailla oleville aluksille. Väliaikaisen puolituksen voimassaoloa on jatkettu ensimmäisen jakson 2015–2017 jälkeen neljä kertaa; vuodelle 2018, vuosille 2019–2020, vuodelle 2021 ja vuosille 2022–2023. Väylämaksun

väliaikaista puolittamista on alun perin perusteltu alusten operointikustannuksiin vaikuttaneen rikkidirektiivin kompensoimisella ja Suomen kilpailukyvystä huolehtimisella. Sittemmin puolitetun väylämaksun kantamisen jatkamisissa on eri vaiheissa huomioon otettu Suomen kilpailukyvyn ohella myös koronaepidemian aiheuttamat logistiset ja taloudelliset haasteet ja niistä palautumisen tukeminen.

Väylämaksun taso ja vuosittain tavoiteltu väylämaksutulo on alun perin mitoitettu valtion talousarviosta katettavien rannikon väylänpidon, jäänmurron, meriliikenteen ohjauksen ja merenmittauksen menojen mukaan. Vuosina 2015–2022 nämä menot ovat olleet yhteensä 74,9–109,5 miljoonaa euroa/vuosi. Puolitetun väylämaksun tulokertymä on ollut vastaavasti 44,7–52,2 miljoonaa euroa/vuosi.

Ilman toimenpidettä väylämaksu palaisi puolitusta edeltäneeseen tasoon nykyisen väliaikaisen lain voimassaolon päättyessä 31.12.2023.

**Esityksen vaikutukset**

Esitetyllä toimenpiteellä estetään ulkomaankaupan kuljetuskustannusten nousu väylämaksun osalta verrattuna siihen, että 1.1.2024 alkaen palattaisiin puolitusta edeltäneeseen väylämaksuhinnastoon. Esitetty toimenpide säilyttää väylämaksun nykytilan ja vakiinnuttaa näkymää jo pitkään voimassa olleeseen väylämaksun alennettuun tasoon useiksi vuosiksi eteenpäin ennakoiden myös väylämaksun pysyvää puolittamista. Toimenpide kohdistuu tasapuolisesti kaikkeen Suomen ulkomaankauppaa ja matkustamista palvelevaan alusliikenteeseen.

Esitetyn toimenpiteen ansiosta varustamot ja merikuljetuksia käyttävät ulkomaankaupan elinkeinot välttyisivät maksamasta arviolta 36 miljoonan euron verran väylämaksuja vuosittain verrattuna puolituksen päättymiseen.

Esitetystä toimenpiteestä seuraisi valtiolle edelleen arviolta 36 miljoonan euron vuotuinen tulojen vaje verrattuna siihen, että väylämaksun puolitus päättyisi.

Esitys ei vaikuta suoraan valtion talousarviosta kustannettuihin kauppamerenkulun tarvitsemiin palveluihin tai niiden tuotantokustannuksiin, eikä esitys vaikuta väylämaksun kantamisen viranomaiskustannuksiin.

Juha Tervonen
johtava asiantuntija

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi